

in poseben za srednje in male trgovce. Vedno naj se pa zahteva poleg potrebnih pravnih lastnosti dokaz o prestopni določeni učni in pomočniški dobi; poleg tega pa tudi dokaz o zadostnem, po razmerah določenem kapitalu.

3. Država, dežele in občine naj snujejo trgovske šole; država naj zdatno podpira trgovska učilišča, ki naj jih vstanavljajo dežele, občine in trgovske zbornice.

4. Agentsko vprašanje naj se tako uredi, da agenti ne bodo smeli stopati v dotiko z zasebniki ali celo sami prodajati blaga, za katero posredujejo. Zakonito naj se tudi določi, da komisijonarji ne bodo smeli blaga prodajati na svoj račun.

5. Krošnjarija naj se tako omeji, da ne bo delala konkurence stalnim trgovcem.

6. Pri konzulatih in poslanstvih naj se nastavijo trgovsko izobraženi strokovnjaki, ki naj naravnost s trgovskimi zadrugami občujejo, da ne bodo trgovska poročila potom trgovskega ministrstva dohajala redno mnogo prepozno. Pri vsaki dež. vladi bodi nastavljen trgovski strokovnjak kot poročevalec v trgovskih zadevah.

7. Tarifna prometna politika naj skrbi, da ne bodo njene ugodnosti veljale samo velikim, marveč tudi srednjim in malim trgovcem.

8. V podporo in napredek trgovskega stanu naj se po vseh večjih mestih v zvezi z mestnimi odbori sestavijo trgovska svetovalstva, v katere naj poleg zastopnikov mesta, dežele in države volijo trgovske zbornice svoje zastopnike.

9. Država in dežele naj podpirajo trgovske zbornice, da poskrbe svojim članom potrebne kreditne zavode.

10. Konsumne zadruge naj se ustanavljajo le tam, kjer so revnejšemu ljudstvu v resnično pomoč.

(Konec prih.)

Kmetijstvo.

Združena kmetija.

Pruski baron Vogelsang, jeden prvih, ki je ta socializem v Avstriji propagiral v „Vaterlandu“, je močno obžaloval, da se ni leta 1848. ta organizacija avstrijskega kmeta upeljala; tedaj je še bil vaje te „stare gospodarske občine“. Vogelsang in Ertl gotovo nimata v mislih ono prvotno gospodarstvo prvih stolet po Kristu, v kojem je bil kmet še prost in je imel občinsko premoženje — „Markgenossenschaft“, ampak on misli na ono zadružno kmetovanje, kakor je cvelo pod fevdaliteto srednjega veka, v tlakarstvu. Ni dvomiti na tem, da je socializiranje gospodarstva v modernem gospodarstvu mašine napoteno. Ali prej se mora kapitalistično gospodarstvo dobro razviti. V Avstriji še to ni. Slovenci smo žive priče za to in razun Čehov vsi drugi avstrijski Slovani, Madjari in tudi Nemci. Prej bo treba te avstrijske v šoli zanemarjene mase vzdigniti vun na prostejšo plan, jih produktivnejše napraviti in posebno

kmeta in veleposestnika. Pa tudi meščana. Industrija v Avstriji životari. Avstrija daje veliko stotisoč kulijev Ameriki in Nemčiji. Vsi ekonomisti so zdaj edini v tem, da razvoj gospodarstva skokov ne pozna in da se skoki maščujejo. Državne vlade zamorejo kako v ljudstvu organično nastalo gospodarsko gibanje podpirati, mu pomagati do hitrejši rasti, ali nikdar istega ne morejo umetno napraviti, ali nekaj organizirati, kar še ni v ljudstvu in ne v gospodarstvu. In: es gibt in sozialen Dingen nichts Verderblicheres als Almosen; und so weitherzig eine gutberathene Regierung und wohlwollende Privatleute in der Gewährung von „Arbeitshypothenken“ sein sollten, um genossenschaftlichen Unternehmungen die Selbsthilfe zu ermöglichen, gerade so energisch sollten sie jeder Versuchung widerstehen, durch Almosen irgend welcher Ort den begründeten Unternehmungen vorwärts helfen zu wollen. Solche Almosen gleichen jenen Giften, die einen Augenblick neue Kraft zu verleihen scheinen, um dann im Rückschlage eine um so grössere Schwäche im Organismus zurückzulassen“, piše o zadrugah jako dobro orijentirani dr. Oppenheimer z ozirom na v Avstraliji in Ameriki po državnih vladah organizirane, pa izjalovljene kmetijske zadruge. Le kar kaka gospodarska rasa sama iz sebe požene, to je trdno, to ima pogoje rasti.

Eksperimentiramo v Avstriji! Fevdalci imajo odločilno besedo v naših vladah. Ti nimajo nič izgubiti, pridobiti pa, če reva mej kmeti v Avstriji še večja postane. Naj ta uboga para kmet, kakor v srednjem veku, magazine, kašte zida za zadruge, kakor jih mi mislimo in kakor jih po naših ljudeh oskrbovati hočemo; naj se ta kmet zadolži pri hranilnicah, v katere mi svoj denar dajemo, vse to nam pride, nam rojenim in od Boga poslanim vladarjem sveta enkrat prav. Srednjeveške kašte so razpale in če bo treba novih, jih že potem napravljene najdemo. Delavcev in neomikanih, poslužnih bo dosti, reva je najboljša fabrika otrok in tedaj še več, ko druge države naše kulije več ne rabijo. Morebiti pa je v Avstriji mogoče, da zopet pridejo prejšnji gospodarji tlakarjev v večjo gospodarsko veljavo, vsaj tako dolgo, dokler ne pridejo Nemci iz rajha in Avstrijo po svoje kolonizirajo.

Je joj za nas Avstrijce, da so vedno fevdalci bili v vladnih merodajnih mestih zelenjava v vseh juhah. Malo je v Avstriji modernega kapitalističnega gospodarskega razvoja, malo razvoja do samostalnosti, država; dežela, naj pomaga, kličemo, malo razvoja k večji tehnični omiki, grščina, latinščina se ucepava, — malo razvoja do večje produktivnosti meščana, kmeta in družega človeka v smeri modernega proizvodjanja — in naenkrat socialistično gospodarjenje mej najmanj v vsem razvito kmetijsko maso! — (Kmet v Galiciji s svojimi 4 orali zemlje bo polnih zadružne magazine. Na Slovenskem se bo vse lomilo!

Podpirati razvoj živinoreje, sadjarstva, vinstva v Cislavtaniji, te panoge spraviti višje in tu vaditi polagoma kmeta v zadružno delo, v kooperacijo „Siedlungsgenossenschaften“, to kaže naravni razvoj; mesto tega

se hoče začeti kakor v „Ikariji“ po vsej vrsti z zadrugo, kakor še nikjer ni. Še naša avstrijska velika mesta ne preskrbljuje naša zaostala kmetija z vsemi poljedelskimi živili. Če bi Amerike, Rusije ne bilo, bi Avstrijci žita stradali. Madjarski kmet je sredi velikanskih latifundij parceliran revež. Tudi češki nima veliko zemlje. 800 tisoč oralov kak fideikomis! Polja dajte avstrijskemu kmetu, kakor Nemci v rajhu z razdrobljenjem latifundij. Ne stvarjajte grajskih fideikomisov; vsako leto jedno spravite po „kravji baratiji“ mej avstrijski parlamentarnimi strankami v zakon. Zakaj držite Rentengüter postavo v predalu zaprto! Ta mora prej na dan! Ali ta bi rezala v vaše meso!

Kar dobri nemški kmeti na Reni, v Badnu celo na Bavarskem, kar najboljši francozki kmeti ne želijo in še ne razvijajo, to bo ta ubogi avstrijski kmet! Saj bo fevdalstvo vodilo zadružne račune!

To fevdalstvo, ki svoje polje v najem da, je avstrijsko politično uradništvo, to je res strašna gospodarska inteligenca. Iz polnih vreč jemati je lahko, in tako lepe krave imeti, ali — če bi bili ti ljudje še tako pošteni, — kmet mora sam zadružno gospodarstvo voditi znati in voditi, drugače je vse zastonj; še to malo bo zapravil, kar še ima. Navaditi se mora! O da, ali pa tudi veste, da revež še za sol včasih nima, pa bo to drago šolo plačeval. V vseh ozirih se Avstriji pozna zastarelost, nazadnjaštvo. Zamudilo se je veliko in zdaj doktorujejo na tem bolniku okolo, mu dajejo zdravila po stotih. Še konjska narava mora poginiti. Na to nobeden ne misli, da pameten zdravnik naravnemu lečenju pomaga do krepkejšega razvoja, ter da je pred vsem treba, izumirači fevdalni gospodarski rasi pokazati vrata ter drugi, in to je še in bo še dolgo kapitalistična, ona proste lastine, odpreti stežajem vrata, ki bo pripravila tla, oziroma gospodarstvo in človeka pripravnega za zadružno gospodarjenje.

Pri tej priliki še moramo omeniti prikazen na Slovenskem. Kak hrup so nekateri pripadniki katoliške stranke zadnja leta zagnali s to „gospodarsko organizacijo“! Delali so se, in njim na čelu dr. Krek in dr. Pavlica, kakor bi bilo vse, kar pišejo in govorijo o gospodarski organizaciji, na njihovem zelniku zraslo.

Poučni in zabavni del.

Tovarišici.

Črtica Maksima Bjelinskega.

Iz ruščine prevel Slavko K. S.

(Konec.)

Ali on ji poda roko in pravi naj sede.

„Pridem od Zankeviča“, nadaljuje on z nasmehom in se začne zavijati v haljo. „Da, res, pismice imam . . .“

Golobova prebledi. Pričakovanje ji stiska srce. Vidi, kako privleče mladi človek s svoji ploščatimi prsti po

vrsti iz širokega žepa jedno številko časnika, mastno tobakarnico, šop zamazane vate s kruhovimi drobtinami in naposled svetel zavitek, zapečaten z vijolčastim oblatkom.

„Tu, izvolite!“

Marta vzame pismo in gleda bojazljivo na adresu, ker si ga ne drzne odpreti.

„Je-li morda bolan?“ praša šepetaje, težko sope in poslušaje, kako ji burno bije srce.

Mladi človek pihne bučno skozi nos, stisnivši usta in sede na klop. Potem reče opiraje s lakti na kolena in drgnoč si lice: „Prečitaj pismice!“

Golobovi se skrčijo prstki. Toda opogumivši se, raztrga omotek pisma.

Nagne se z licem nad pismo, in belo lice ji zatemni šopek las, ki se lahno ziblje.

Prebravši pismo, obrne se devojka k mlademu človeku. Oči so ji široko odprte, kakor da so se razširile od ledene žalosti. Ali on jo gleda brezčutno, gladeč si z roko obraz. Zatem pomane s prstom v očesnem kotičku nekak prašek in pripoveduje pozorno gledajoč devojko, ostudno migaje z ustnicami, da Zankevič ni vsega napisal. Ni se samo na veke združil s svojo ženo, katera je podedovala precejšnjo vsoto, temveč je že odpctoval v tem času čez mejo.

„A to vam javljam po njegovem naročilu“, konča.

Golobova zajoče. On pa porine roko v žep in odide tiho žvižgaje.

Začne se temniti. Oblački nad jantarovo progo so že otemnili in bledorožnati polumrak pada na vse predmete. Golobova sedi ko prava sirota. V nejasni sliki se ji stavi črna bodočnost pred oči. Polagoma ji padajo solze po licih na svilene kite. Grozna osamljenost se ji prime, da jo popolno izsesa, umori z žalostjo in ostrupi s kvivičenjem.

„Čemu naj še živim!“

In vender še ljubi življenje, saj tudi drugi živé. Vsi živé, vsem je dobro!

In pred duhom vidi voz prvega razreda, kjer sedi Zankevič na divanu in se šali s staro ženo. Morda ji ravno pripoveduje svoje ljubavne dogodke. Oba se posmehujeta neumni devojki, katera sedi tam v Tavrijskem vrtu in se muči ponižana in zavržena. Ali pa morda molči premišljeno, da ne prebudi ljubosumnosti zaradi preteklosti . . .

„Preteklost? Kaj je preteklo?“

Prsti ji zapokajo brezupno. Pogledavši na ribnik, kjer se zibljejo na temnem vodnem zrcalu srebrni valčki, ji strese mraz telo, in z rokami si pokrije obraz.

„Strašno!“

V vrtu so še ljudje. Globoko vzdihne. Ona je tu čisto tuja. Zlohotno zveni njihov smeh v mokrem zraku, in govor se ji zdi zloben. Marta spusti roke na kolena.

V daljini, v drevoredu, zavitem kakor doga, premika se mej drevjem ženska postava. Hitro se približuje. Lahko jo ogledaš. Ogrnjena je z debelim ogrinjalom in ima priprost klobuček na glavi. Kroj črne obleke ni